

พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาสังคมร่วมสมัย: กรณีศึกษาการุณยฆาตในสังคมไทย

Buddhist Ethics and Contemporary Social Problems: A Case Study of Euthanasia in Thai Society

พระมหาโกรด์ จันทวนโณ

Phramaha Krod Candhavanno

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhism, Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: Krod7086@gmail.com

Retrieved: March 2, 2023; Revised: June 12, 2023; Accepted: July 13, 2023

บทคัดย่อ

แม้เทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ทั้งปัญญาประดิษฐ์และการแพทย์เฉพาะเจาะจงจะสามารถช่วยให้มนุษย์มีอายุยืนยาวขึ้นแต่มนุษย์ยังคงต้องเผชิญกับความทุกข์เวทนา ความเจ็บปวดจากโรคร้ายไข้เจ็บอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีวิธีทางใดบ้างที่จะช่วยให้ผู้ป่วยผ่านความทุกข์นี้ภายในระยะเวลาที่สั้นที่สุด และพร้อมที่จะจากโลกนี้ไปอย่างสงบ เพราะมนุษย์มีสิทธิในการตัดสินใจดำรงชีวิตของตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี ทั้งนี้ทั้งนั้น ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับเรื่องการการุณยฆาต เพราะถือว่าเข้าข่ายมีความผิดตามประมวล กฎหมายอาญาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ยกเว้นเป็นการดูแลของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ความจำนงล่วงหน้าของผู้ป่วยที่ประสงค์จะเสียชีวิตอย่างสงบตามธรรมชาติ ไม่ต้องการถูกเหนี่ยวรั้งด้วยยาหรือเครื่องมือทางการแพทย์ใด ๆ ความรู้ทางวิสัญญีวิทยาในการทำให้ผู้ป่วยหมดความรู้สึก การระงับปวด และการหย่อนกล้ามเนื้อ นับเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติเพื่อให้บุคคลจากไปอย่างสงบ โดยยาระงับความรู้สึกจะออกฤทธิ์กดระบบประสาท ทำให้หลับสนิท ร่างกายผ่อนคลาย และปราศจากการรับรู้ ตามด้วยการล้มเหลวของระบบการหายใจตลอดจนระบบหัวใจและการไหลเวียนโลหิตคแต่ไม่สามารถหักล้างให้การุณยฆาตเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาซึ่งก็เป็นปัญหาทางจริยศาสตร์

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์, การุณยฆาต, การแสดงเจตนาล่วงหน้า

Abstract

In the present, though digital technology, artificial intelligence and precision medicine can prolong human life. Man is still inevitable to face the suffering and agonizing pain from the diseases. Is there any solution to manage this anguish with peaceful mind and pass through it in a very short period of time? Since man has rights to handle his life with pride and dignity. Anyway, Thailand has not approved law and legislation on Euthanasia, as it is legally liable for intentionally killing others according to the penal code. However, if patients have Advance Directives for naturally passive death, they will no longer be supported by any terrific medicines or equipment under the supervision of board-certified physicians. The knowledge in anesthesia regarding unconsciousness, analgesia and muscle relaxation lets a person pass away in peace. Anesthetics slow down the central nervous system to deep coma, followed by the failure of respiratory and

cardiovascular system. But it cannot refute that euthanasia is immoral in Buddhism, which is also an ethical problem.

Keywords: Buddhist Ethics, Euthanasia, Advance Directives

บทนำ

มนุษย์ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีไปจากความตายได้ แม้ในปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ก้าวหน้าและล้ำสมัยจากการแพทย์สมัยก่อนที่มีอยู่ตลอดเวลาก็ตาม เห็นได้จากในยุคปัจจุบันนี้มีมนุษย์กำลังทำทนายกับสังขารของชีวิต คือ การเกิด ที่ได้จากการผสมเทียมและโคลนนิ่ง การแก่ ที่กลายเป็นศัตรูทางการแพทย์ การเจ็บป่วยที่ถูกพยายามกำจัดโดยเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ หรือแม้กระทั่งการตายที่หมดความศักดิ์สิทธิ์เพราะต้องต่อสู้ยืดลมหายใจสุดท้ายให้นานที่สุด (โกมาตร จึงเสถียร, 2548) ซึ่งนั่นเป็นการต่อสู้กับสังขารของชีวิตที่ทนายที่สุดแล้วแม้ว่าต้องสู้เท่าไรก็ไม่สามารถหนีพ้นได้

เชื่อว่า “คนทุกคน ย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเองอย่างสมบูรณ์” หรือ “ไม่มีใครที่จะไม่รักในชีวิตของตนเอง และยอมจากโลกนี้ไปก่อนเวลาอันควร” แล้วนั้น การที่บุคคลดังกล่าวจะลุกขึ้นมาแล้วแจ้งเจตจำนงค์ว่าพร้อมที่จะตาย ก็คงไม่มีใครสามารถที่จะยับยั้ง หรือห้ามปรามได้อย่างเด็ดขาด แต่อย่างที่เราพบโดยทั่วกันว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และมนุษย์ต้องอาศัยอยู่กันเป็นหมู่ ซึ่งต่างมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิด (ดำรง ฐานดี และคณะ, 2560) โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว สิทธิในการตายจึงเป็นเรื่องที่ยุ้งยากมาก ถึงแม้จะเป็นสิทธิในร่างกายของตนเองก็ตาม บุคคลก็ไม่สามารถตัดสินใจตายได้ด้วยตัวเองเสมอไป กลับกลายเป็นว่าได้ถูกกำหนดจากกรอบทางสังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบด้วย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว จารีตทางสังคม ความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์และเทคโนโลยี ข้อกำหนดกฎหมาย หรือแม้กระทั่งความเชื่อ และศาสนา ก็มีผลด้วยเช่นกันจึงไม่น่าแปลกใจนัก ที่จะเกิดข้อถกเถียงต่างๆ มากมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ ที่มีมายาวนานไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทย หรือต่างประเทศก็ตาม โดยมีทั้งแนวคิดที่สนับสนุน และคัดค้าน ต่างถกกันด้วยเหตุผลนานัปการ เพื่อยืนยันและสนับสนุนความคิดของตน แต่ท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่า ผู้ที่จะเป็นคนตัดสินใจได้ว่าควรจะดำเนินไปในทิศทางใด เหมาะสมหรือไม่ จะถูกหรือผิดสมควรหรือไม่สมควรนั้น คงไม่พ้นบุคคลที่กำลังเผชิญปัญหาอยู่ ซึ่งเป็นเจ้าของชีวิต และมีอำนาจเต็มทั้งในร่างกายและจิตวิญญาณนั้น

ดังนั้น การเคารพต่อสิทธิผู้ป่วยที่ยังมีสติสัมปชัญญะเพียงพอที่จะแสดงเจตจำนงค์ว่าต้องการเสียชีวิต ซึ่งทำให้หลายฝ่ายมองว่า ผู้ป่วยอาจถูกพรากสิทธิในการขอให้แพทย์ทำการรณยฆาตเท่านั้น แต่ยังถูกละเมิดสิทธิในการตัดสินใจของตนเองด้วย ซึ่งสิทธิในการทำการรณยฆาต จริยธรรมอาจจะไม่ใช่ข้อสรุปสำคัญ เมื่อผู้ป่วยเต็มใจและแสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่ต้องการมีชีวิตต่อไปแต่กลับกลายเป็นว่าอำนาจรัฐซึ่งควรจะเป็นเครื่องมือพิทักษ์สิทธิของประชาชนกลับกลายมาเป็นสิ่งที่ขัดขวางสิทธิในการกำหนดชะตากรรมตนเองของผู้ป่วย ซึ่งรัฐมีอำนาจชอบธรรมเพียงพอหรือไม่ ที่จะกำหนดการอยู่หรือตายของประชาชน เพราะอาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยยังยอมรับสิทธิของบุคคลที่จะเลือกจบชีวิตได้ หากเข้าใจเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2566) แต่ก็ได้ในกรณีที่จำกัดมากและต้องมีลักษณะเป็นการยุติ การรักษาที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของตน ตามเจตจำนงค์ของผู้ป่วยมากกว่าจะเป็นการกระทำเพื่อยุติชีวิตของผู้ป่วยโดยตรง

นิยามของการุณยฆาต

ในเชิงกฎหมายหรือหลักนิติศาสตร์ มีข้อมูลจากพจนานุกรมทางด้านกฎหมาย ได้ให้ความหมายของ “สิทธิในการตาย” และเผยแพร่ ผ่านเว็บไซต์ www.merriam-webster.com เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2559 คือ สิทธิของบุคคลที่จะปฏิเสธการรักษาพยาบาลเพื่อยื้อชีวิตเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความเจ็บป่วยระยะสุดท้าย เช่น ขอยุติใช้เครื่องช่วยหายใจ น้ำ ยา และอาหาร เป็นต้น

ในเมืองไทยเองก็ได้มีการบัญญัติไว้ในเชิงนิติศาสตร์ด้วยเช่นกันซึ่งปรากฏอยู่ในเอกสารวิชาการส่วนบุคคลของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนกับสิทธิการตายในสังคมไทย โดยอนันตพร พูลนิติพรระบุไว้ในส่วนหนึ่งของเนื้อหาว่า “สิทธิในการตายเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) บนแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน (human rights) ในส่วนของเสรีภาพ (Freedom/Liberty) ในการที่จะกำหนดวาระสุดท้ายของชีวิตตนเองให้จากไปอย่างสงบบุคคลควรมีสสิทธิตี่จะเลือกตายในบ้านของตัวเอง อันล้อมรอบไปด้วยคนในครอบครัว แทนที่จะต้องไปตายที่โรงพยาบาล ซึ่งห้อมล้อมไปด้วยคนอื่น ด้วยเหตุนี้ผู้ป่วยย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการรังชีวิตด้วยวิธีการรักษาทางการแพทย์ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการที่ผู้ป่วยนั้นจะร้องขอให้แพทย์จบชีวิตของตน เพราะทนต่อความเจ็บปวดต่อไปไม่ไหวก็ได้” (อนันตพร พูลนิติพร, ม.ป.ป.) ในเชิงการแพทย์ จากข้อมูลในพจนานุกรมทางการแพทย์ระบุว่า คือสิทธิของบุคคลในการปฏิเสธความช่วยเหลือทางการแพทย์เพื่อยื้ออายุหรือยื้อชีวิตให้ยาวนานขึ้น เช่น การใช้เครื่องช่วยหายใจหรือการให้น้ำและโภชนาการหรือยารักษาโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ็บป่วยระยะสุดท้ายของชีวิตซึ่งไม่ได้แตกต่างจากความหมายในทางกฎหมายนัก

การุณยฆาต (อังกฤษ: euthanasia) เป็นการยุติชีวิตโดยเจตนาเพื่อให้พ้นจากความเจ็บปวดทรมาน กฎหมายเกี่ยวกับการุณยฆาตนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศในสหราชอาณาจักร คณะกรรมาธิการวิสามัญว่าด้วยจริยธรรมทางการแพทย์ ของสภาขุนนาง นิยามการุณยฆาตไว้ว่า เป็น "การเข้าแทรกแซงโดยไตร่ตรองไว้ก่อน โดยมีเจตนาอย่างชัดแจ้งเป็นการยุติชีวิตชีวิตหนึ่ง เพื่อระงับความทรมานที่ไม่อาจเยียวยาได้" ในเนเธอร์แลนด์และเบลเยียมแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. สิทธิในการปฏิเสธเข้ารับการรักษาหรือหยุดการรักษาใด ๆ ทางทางการแพทย์ตามหลักทั่วไปแล้วมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิตและร่างกายของตนเองตั้งแต่กำเนิด ซึ่งเป็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในตัวของมันเองไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานทางด้านกฎหมายที่ระบุว่า การรับรองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่ดั้งเดิมที่สุดที่มีในลำดับต้น ๆ ก็คือการรับรองสิทธิเสรีภาพในทางกายภาพของมนุษย์ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่ามนุษย์ทุกคนนั้นต่างก็มีสิทธิเสรีภาพเหนือร่างกายของตนเอง (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2548) อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ากฎระเบียบทางสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ก็มีผลด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นจะสามารถดูแลและปกป้องสิทธิของตนเองนี้ได้มากน้อยเพียงใด หากรู้สึกไม่ปลอดภัย หรือรู้สึกว่า การรักษาทำให้เกิดผลเสียต่อตนเอง หรือสร้างความทุกข์ทรมานตนเองมากขึ้น เป็นการดันทุรังเพื่อยื้อชีวิตอย่างสิ้นหวัง บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะปกป้องตนเอง ปฏิเสธเข้ารับการรักษาได้อย่างไม่มีเงื่อนไข

2. สิทธิในการร้องขอเพื่อจบชีวิตตนเอง หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “การุณยฆาต” ในประเทศไทยยังไม่ได้มีการระบุความหมายไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายท่านที่ทำการศึกษากเกี่ยวกับการการุณยฆาต และได้นิยามคำว่า “การุณยฆาต” ไว้ต่างกันไปโดยจากการสืบค้นเพื่อหาความหมายพบว่า “การุณยฆาต” เป็นคำบาลีที่ประกอบไปด้วยสองคำคือ “การุณ” ที่มีความหมายถึงความกรุณา แปลว่าความสงสารที่จะทำให้อื่นพ้นทุกข์ และคำว่า “ฆาต” ที่แปลว่า การทำให้ตายดังนั้น เมื่อนำคำสองคำมารวมกันจึงหมายความว่า การทำให้ตายด้วยความกรุณา โดยมีความหมายไปในทิศทางเดียวกันกับภาษาอังกฤษ ที่ใช้คำว่า Euthanasia ซึ่งถูกนิยามว่า เป็นการจงใจทำให้ชีวิตสิ้นสุดลงเพื่อหวังให้บุคคลนั้นรอดพ้นจากความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน (ทองย้อย แสงสิริขันธ์, 2562)

สิทธิในการการุณยฆาต

1. สิทธิในการตายกับหลักการสิทธิมนุษยชน การุณยฆาตเป็นสิทธิมนุษยชนแบบหนึ่ง ที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับ และไม่ให้อื่นเข้ามาละเมิดได้ โดยสามารถอธิบายได้จากมนุษย์ย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเอง ดังนั้น จึงมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ที่จะสามารถตัดสินใจการดำเนินชีวิตของตนเองได้เสมอ ในทุกกรณีไม่ว่าผลจะเป็นไปในทิศทางบวกหรือลบก็ตาม สิทธิดังกล่าวที่ว่ามานี้ก็คือ “สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่” และ “สิทธิในการเลือกที่จะตาย” หากจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นก็คือ หากบุคคลใดก็ตามที่ไม่สามารถเผชิญกับสิ่งที่ตนอยู่ได้ ก็สามารถเลือกที่จะร้องขอความตายให้ตนเองได้ ขึ้นอยู่กับว่า การร้องขอนั้นถูกกระทำด้วยตนเอง หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย และถูกรับรองความถูกต้องจากสังคมและกฎหมายด้วย ซึ่งในกรณีนี้คือ การสร้างแบบแผนแนวทางการประเมินความจำเป็นในการรับการการุณยฆาตในทางวิชาการทางการแพทย์ ร่วมกับข้อกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยความเห็นชอบในเนื้อหากฎหมายจากประชาชนในประเทศนั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์แสวงหาโอกาสอันมิชอบจากการการุณยฆาตได้

2. สิทธิในการการุณยฆาตกับกฎหมายในประเทศไทย สำหรับประเทศไทยได้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของความเป็นมนุษย์ของบุคคลเอาไว้ เพื่อป้องกันมิให้อื่นมาละเมิดได้ หากสืบย้อนไปพบว่ามีกรบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 และปัจจุบันได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 28 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” วรรคที่ 2 “การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ” นั้นหมายความว่า การที่ผู้อื่นหรือแม้กระทั่งแพทย์ผู้รักษา ไม่สามารถกระทำการใดๆ ต่อบุคคลได้ หากผู้นั้นไม่ได้ยินยอม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2550 ที่ระบุไว้ในหมวด 1 สิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ (คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ, 2558)

3. สิทธิในการการุณยฆาตกับความเชื่อและศาสนา มีอิทธิพลอย่างมากต่อการผลักดันให้บุคคลมีสิทธิในการตายเกิดขึ้นในที่แห่งใดแห่งหนึ่งได้อย่างสมบูรณ์ 1) ตามหลักศาสนาพุทธ ถือว่า การการุณยฆาตนั้นเป็นบาปด้วยเหตุผลที่ว่า ไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ศีล 5 ข้อแรก ที่ระบุว่า ไม่ให้ฆ่าหรือทำลายชีวิตของทั้งตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยความจงใจก็ดี ประมาทก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม 2) ในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้น มีระบุไว้ว่า “อำนาจแห่งบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน และสิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน นั้นเป็นสิทธิของอัลเลาะห์ ทั้งสิ้น” นั้นหมายความว่า ไม่ว่าจะเป็ชีวิตใดก็ตามนั้น ศาสดาพ่อนั้นที่เป็ผู้มีสิทธิในทุกชีวิต บุคคลจึงไม่สามารถทำลายชีวิตของผู้อื่นที่เป็นศาสดาได้ และการอดทนอดกลั้นต่อความเจ็บปวดที่มาประสบถือเป็นเรื่องจำเป็น 3) หลักทางศาสนาคริสต์มีความเชื่อว่าทุกชีวิต เป็นสิ่งที่พระเจ้ามอบให้ และสอนให้รักในทุกชีวิต มอบความรักให้ทั้งตนเองและผู้อื่น เนื่องจากด้วยเหตุนี้ศาสนจักรจึงต่อต้านการการุณยฆาต

4. สิทธิในการการุณยฆาตกับมุมมองด้านการแพทย์และผู้ประกอบวิชาชีพ ยังคงถกเถียงกันในประเด็นดังกล่าวมาอย่างยาวนาน ซึ่งแน่นอนว่า มีทั้งผู้ที่เห็นด้วย สนับสนุนให้ผู้ป่วยมีสิทธิในการตายของตนเองอย่างเต็มที่ และผู้ที่ไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุผลและมุมมองที่แตกต่างกันออกไป สำหรับกลุ่มที่ให้การสนับสนุนนั้น ได้ให้เหตุผลสำคัญคือ ผู้ป่วยย่อมมีสิทธิในการตัดสินใจด้วยตัวเองว่าต้องการมีชีวิตอยู่ต่อไปหรือไม่ เมื่อตนเองเกิดความทุกข์ทรมานจากภาวะโรคเรื้อรัง และภาวะไม่สุขสบาย หากเมื่อใดก็ตามที่ได้รับการรักษาอย่างสุดความสามารถแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องฝืนความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์

5. การการุณยฆาตกับการยอมรับของบุคคลในครอบครัว ลักษณะครอบครัวขยายของสังคมไทยนั้น มีความสัมพันธ์ที่แนบแน่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความเคารพเชื่อฟังบุพการี และผู้มีอาวุโสกว่า รวมถึงความเป็นปัจเจกในการคิดและตัดสินใจน้อยกว่า ด้วยลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการ

ตัดสินใจของบุคคล หากบุคคลนั้นประสงค์จะทำการการุณยฆาตตนเอง อีกทั้งเรื่องนี้ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมไทยด้วย อีกเหตุผลหนึ่งที่ไม่สามารถละเลยได้คือการกลัวต่อการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสำหรับคนที่ยังอยู่ คราบน้ำตาแห่งความเสียใจและความทุกข์ทนจากการสูญเสียจะยังคงวนเวียนอยู่ในชีวิตของพวกเขา ในวันที่คุณไม่มีโอกาสได้เห็นอีกต่อไป” (Line Today, 2566)

เกณฑ์การตัดสินใจการุณยฆาตกับหลักพุทธจริยศาสตร์

1. การุณยฆาตกับปาณาติบาต มีพระพุทธรูปจำนวนมากปรากฏในพระไตรปิฎกที่แสดงให้เห็นว่า ในทัศนะของพระพุทธองค์คุณค่าของชีวิตไม่ได้อยู่ที่การมีอายุยืนยาว หากวัดกันที่การมีคุณธรรมหรือความสามารถที่จะก้าวไปสู่จุดหมายบางอย่างอันเป็นความดีงามในชีวิต ยังมีพระพุทธรูปที่ตรัสถึงคนเป็นที่ยังมีชีวิตอยู่ (The dead living) ตามทัศนะของพระพุทธองค์ดังนี้ ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย และคนประมาทเหมือนคนที่ตายแล้ว (ขุ.ธ.(บาลี) 25/12/15)

2. การุณยฆาตกับคุณค่าของชีวิต พุทธศาสนาเห็นว่า การมีอายุต่อไปในทางชีวภาพไม่มีค่าในตัวเอง ต่อหากจะมีค่าก็ต่อเมื่อการมีชีวิตอยู่ต่อไปนั้นเอื้อโอกาสที่ให้เราสามารถทำความดี หรือก้าวไปจากจุดหมายบางอย่างที่เป็นความดีงามในชีวิตนี้เท่านั้น ทำให้ตนเองมีโอกาสทำดีให้ยิ่งขึ้นไป แต่ถ้าหากเห็นว่าอาการเจ็บป่วยนั้นสุดวิสัยที่จะเยียวยารักษา ก็ให้มีสติ อย่าประหวั่นพรั่นพรึงต่อความตายที่จะมาถึง ไม่ต้องดิ้นรนชวนขวายที่จะมีชีวิต แต่ให้อยู่ในอาการอันสงบรอเวลาที่จะมาถึงด้วยจิตใจอันสงบ

3. การุณยฆาตกับผู้ป่วยทุพพลภาพ ยกตัวอย่างทารกพิการเป็นตัวแทนของผู้ป่วยทุพพลภาพ จำแนกรอกเป็นสองกลุ่มคือ 1) ทารกพิการที่ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ตามธรรมชาติ เขาจะมีชีวิตอยู่ได้ก็ต่อเมื่ออาศัยอุปกรณ์ทางการแพทย์ช่วยเหลือเท่านั้น 2) ทารกที่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ตามธรรมชาติเหมือนคนปกติทั่วไป ในทัศนะของพุทธศาสนา ทารกพวกนี้สามารถเข้าถึงความดีเยี่ยงคนปกติ จึงไม่มีเหตุผลที่จะทำการุณยฆาต ส่วนพวกแรกที่พิการทางสมองนั้นพุทธศาสนาเชื่อว่าเมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง เขาจะสามารถทำสิ่งที่ดีงามในชีวิตได้ แม้จะไม่เท่าคนปกติก็ตาม ชีวิตของเด็กเหล่านี้ยังไม่หมดหวังเสียทีเดียว ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลที่จะทำการุณยฆาต

4. การุณยฆาตกับเมตตากรุณา ต้องกระทำอย่างรอบคอบและด้วยใจที่ไม่ตดากุณา อีกทั้งต้องคำนึงถึงช่องโหว่ที่ตามมา ซึ่งช่องโหว่ดังกล่าวนั้นอาจเปิดทางให้คนใจไม่สุจริต ใช้กฎหมายดังกล่าวแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตน หรือทำร้ายคนอื่นโดยไม่มีคามผิด

5. การุณยฆาตกับกฎแห่งกรรม พุทธศาสนาไม่เชื่อว่า ปรากฏการณ์ต่างที่เกิดขึ้น ในชีวิตเราเป็นผลมาจากกรรมทั้งหมด มีแนวคิดบางประการในสมัยพุทธกาลที่เชื่อกันว่าทุกสิ่งที่เราประสบในปัจจุบันเป็นผลของกรรมทั้งสิ้น พระพุทธองค์ทรงปฏิเสธแนวคิดนี้ ในทัศนะของพระพุทธศาสนามีปรากฏการณ์เพียงบางส่วนเท่านั้นที่เป็นการให้ผลของกรรมและสิ่งที่สำคัญก็คือ กรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถแทรกแซง หรือบิดผันให้เป็นอย่างอื่นได้ ปรากฏการณ์ใดก็ตามที่มนุษย์สามารถเบี่ยงเบนได้ไม่ใช่ผลของกรรม (ม.อ. (บาลี) 14/2/20)

สรุป

การช่วยให้ผู้ป่วยพ้นความทุกข์เวทนาจากโรคภัยไข้เจ็บและมะเร็งในระยะสุดท้าย เพื่อจากโลกนี้ไปอย่างสงบอาจไม่ใช่สิ่งที่ยากเย็นเกินไปนักในสังคมยุคดิจิทัลที่ความรู้และนวัตกรรมทางการแพทย์ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วแต่เพราะมนุษย์ยังคงมีสิทธิในการตัดสินใจดำรงชีวิตของตนอย่างมีศักดิ์ศรี ‘การการุณยฆาต’ จึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนควรให้เกียรติในคุณค่าของความเป็นคนบนพื้นฐานแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ บริบทของกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคมและหลักธรรมคำสอนทางศาสนา หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วนั้น จะพบว่าหากการทำการุณยฆาตเกิดขึ้นอย่าง

สมบูรณ์ และได้รับการดูแลที่ถูกต้องในประเทศไทย แน่ใจว่าผู้ป่วยรายนั้นย่อมได้รับการตอบสนองตามสิทธิในการตายของตนเอง แต่สิ่งที่ตามมาหลังจากนั้นหากยึดหลักของอรรถประโยชน์ และเหนือสิ่งอื่นใดผู้ป่วยรายนั้นสามารถจากไปโดยมีบุคคลอื่นเป็นที่รักอยู่เคียงข้างจากไปอย่างสงบด้วยความอ้อมเอิบใจ ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างเต็มที่จากการที่ครอบครัวและเพื่อนสนิทสามารถดูแลผู้ป่วยได้อย่างใกล้ชิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างแท้จริง และเป็นการสร้างความทรงจำสุดท้ายของผู้ป่วยต่อครอบครัว ซึ่งมีคุณค่าเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น รายจ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะลดน้อยลงไป บุคคลในครอบครัวอันเป็นที่รัก ย่อมสามารถนำค่าใช้จ่ายส่วนนี้มาดำเนินชีวิตต่อไป ในขณะที่สังคมและบุคคลอื่นก็สามารถได้ประโยชน์ร่วมกันในแง่โอกาสในการใช้อุปกรณ์การแพทย์เพื่อช่วยเหลือชีวิตที่มีโอกาสรอดมากกว่าตามความจำเป็น ลดการสิ้นเปลืองทรัพยากรทางการแพทย์ทั้งในแง่ค่าใช้จ่าย เวลา ต้นทุนที่มองไม่เห็นลดน้อยลงไป

แต่ในขณะเดียวกัน แม้ว่าประเทศไทยจะมีบทกฎหมายรองรับอย่างเป็นทางการและเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชน และคุ้มครองบุคลากรทางการแพทย์เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการช่วยเหลือบุคคลที่เรื้อรังความตายด้วยวิธีการการุณยฆาตก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังเป็นไปได้ยากเนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ นานาที่กล่าวมานี้ และยิ่งยากขึ้นหากต้องอาศัยบุคคลอื่น เช่น บุคลากรทางการแพทย์ในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า ที่สามารถยืดชีวิตต่อไปได้ ทำให้ความหวังของคนรอบข้างผู้ป่วยมีสูงขึ้น ทำให้ผู้ป่วยตัดสินใจได้ยากมากขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จึงเสถียร. (2548). *พหุลักษณะทางการแพทย์: มุมมองมานุษยวิทยากับความหลากหลายของวัฒนธรรมสุขภาพ*. พหุวัฒนธรรมทางการแพทย์กับสุขภาพในมิติสังคมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *เสรีภาพทางกายภาพตามแนวคิดทางกฎหมายของฝรั่งเศส*. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=670>
- คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ. (2558). *ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับวันที่ 22 สิงหาคม 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ดำรงค์ ฐานดี และอัญชลี โกชนสมบูรณ์. (2560). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทองย้อย แสงสิริขันธ์. (25 มกราคม 2562). *การุณยฆาต ใช้อำนาจอะไรตัดสิน? อ่านว่า กา-รุน-ยะ-คาด*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://dhamma.serichon.us/>
- Line Today. (2566). *การุณยฆาตช่วยพ้นทุกข์กาย แต่คนข้างหลัง ทุกข์ใจไม่แพ้กัน*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2566, <https://today.line.me/th>.